

**МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО  
ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН****INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS FOR PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS  
IN THE FIELD OF CLIMATE CHANGE**

У статті здійснено комплексне дослідження міжнародно-правових стандартів публічно-приватного партнерства у сфері зміни клімату та визначено їх значення для розвитку національного законодавства України. Обґрунтовано, що сучасна міжнародна кліматична політика ґрунтується на поєднанні міжнародно-правових зобов'язань держав із механізмами залучення приватного сектору до фінансування та реалізації кліматичних проєктів. Встановлено, що ефективне досягнення цілей Паризької угоди, Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та інших міжнародних договорів неможливе без використання механізмів публічно-приватного партнерства.

Проаналізовано розвиток міжнародно-правових підходів до забезпечення кліматичних прав людини, визначено особливості позитивних і негативних зобов'язань держав у сфері протидії зміні клімату, а також охарактеризовано процесуальні гарантії реалізації екологічних прав, що охоплюють доступ до екологічної інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та ефективний судовий захист. Доведено, що міжнародні стандарти поступово формують універсальну модель правового регулювання кліматичних відносин, яка передбачає інтеграцію принципів сталого розвитку, кліматичної справедливості, прозорості, належного врядування та партнерської взаємодії держави і приватного сектору.

Особливу увагу приділено аналізу міжнародних договорів у сфері зміни клімату, практики міжнародних організацій та ролі міжнародних фінансових інституцій у розвитку кліматично орієнтованих проєктів публічно-приватного партнерства. Визначено, що міжнародні стандарти дедалі більшою мірою охоплюють вимоги щодо розподілу ризиків, довгострокового фінансування, екологічної результативності, прозорості управління, оцінки впливу на довкілля та забезпечення прав людини під час реалізації кліматичних проєктів.

Зроблено висновок, що імплементація міжнародно-правових стандартів публічно-приватного партнерства у законодавство України є необхідною передумовою виконання міжнародних кліматичних зобов'язань держави, розвитку низьковуглецевої економіки, залучення міжнародних інвестицій та забезпечення ефективної реалізації кліматичної політики відповідно до європейських стандартів правового регулювання.

**Ключові слова:** публічно-приватне партнерство; зміна клімату; міжнародно-правові стандарти; Паризька угода; кліматична політика; міжнародне екологічне право; сталий розвиток.

The article provides a comprehensive analysis of international legal standards of public-private partnership in the field of climate change and determines their significance for the development of Ukrainian legislation. It is substantiated that contemporary international climate policy is based on the combination of states' international legal obligations with mechanisms for involving the private sector in financing and implementing climate projects. The study demonstrates that achieving the objectives of the Paris Agreement,

the United Nations Framework Convention on Climate Change and other international climate instruments is impossible without the effective use of public-private partnership mechanisms.

The paper analyzes the evolution of international legal approaches to the protection of human rights in the context of climate change and identifies the positive and negative obligations of states in combating climate change. Particular attention is paid to procedural guarantees, including access to environmental information, public participation in climate-related decision-making and effective judicial protection of environmental rights. It is established that international legal standards are gradually shaping a universal model of climate governance based on the principles of sustainable development, climate justice, transparency, good governance and cooperation between public authorities and private entities.

Special attention is devoted to international climate treaties, the practice of international organizations and the role of international financial institutions in supporting climate-oriented public-private partnership projects. It is concluded that modern international standards increasingly encompass requirements concerning risk allocation, long-term financing, environmental performance, transparency, environmental impact assessment and the protection of human rights throughout the implementation of climate projects.

The article concludes that the implementation of international legal standards of public-private partnership into Ukrainian legislation is a necessary prerequisite for fulfilling Ukraine's international climate obligations, promoting a low-carbon economy, attracting international investment and ensuring the effective implementation of national climate policy in accordance with European legal standards.

**Key words:** *public-private partnership; climate change; international legal standards; Paris Agreement; climate policy; international environmental law; sustainable development.*

**Постановка проблеми.** Глобальна зміна клімату зумовила необхідність формування нових міжнародно-правових механізмів забезпечення сталого розвитку, ефективного використання природних ресурсів та скорочення викидів парникових газів. Досягнення кліматичних цілей, визначених Рамковою конвенцією Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату, Кіотським протоколом та Паризькою угодою, потребує не лише активної діяльності держав, а й широкого залучення приватного сектору до фінансування, будівництва та експлуатації об'єктів екологічної й енергетичної інфраструктури. Саме тому одним із ключових інструментів реалізації міжнародної кліматичної політики стає публічно-приватне партнерство, яке забезпечує поєднання публічних інтересів із фінансовими, технологічними та управлінськими можливостями приватного бізнесу [1].

У міжнародному праві сформовано систему принципів і стандартів, що визначають правові засади реалізації кліматично орієнтованих проєктів із використанням механізмів публічно-приватного партнерства. Водночас в Україні процес адаптації національного законодавства до зазначених міжнародних стандартів перебуває на етапі становлення та потребує подальшого наукового осмислення. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах виконання Україною міжнародних кліматичних зобов'язань, інтеграції до Європейського Союзу, післявоєнного відновлення держави та необхідності залучення значних приватних інвестицій для реалізації проєктів декарбонізації, розвитку відновлюваної енергетики, модернізації інфраструктури та адаптації до зміни клімату, що зумовлює необхідність комплексного дослідження міжнародно-правових стандартів публічно-приватного партнерства у сфері зміни клімату та визначення напрямів їх імплементації у національне законодавство України.

**Стан наукової розробки проблеми.** Проблематика міжнародно-правового регулювання зміни клімату, правового забезпечення екологічної політики, реалізації міжнародних кліматичних зобов'язань та розвитку публічно-приватного партнерства стала предметом дослідження багатьох українських учених-юристів. Загальнотеоретичні та галузеві аспекти екологічного права, міжнародного екологічного співробітництва й державної екологічної політики досліджували Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, В. І. Андрейцев, Н. Р. Малишева, М. В. Краснова, Г. В. Анісімова, В. В. Носік, Л. О. Бондар, С. В. Разметаєв та інші.

Окрім питання міжнародно-правового регулювання зміни клімату, адаптації законодавства України до права Європейського Союзу, імплементації Паризької угоди, розвитку кліматичного

законодавства та забезпечення екологічних прав людини розглядалися у працях М. О. Винярьської, О. О. Закаля, Т. О. Коваленко, І. В. Ігнатенко, С. В. Кравченко та інших дослідників.

Правові засади публічно-приватного партнерства, особливості реалізації концесійних механізмів, договірної регулювання взаємодії держави і приватного сектору, а також питання залучення інвестицій у розвиток публічної інфраструктури висвітлено у працях О. М. Вінник, В. М. Кампа, О. В. Вінник, В. К. Мамутова та інших науковців. При цьому комплексні дослідження міжнародно-правових стандартів публічно-приватного партнерства саме у сфері зміни клімату залишаються поодинокими. Недостатньо дослідженими є питання впливу міжнародних кліматичних договорів на формування моделей публічно-приватного партнерства, визначення міжнародних стандартів фінансування кліматичних проєктів, розподілу ризиків між партнерами, залучення міжнародних фінансових організацій та адаптації відповідних міжнародних підходів до правової системи України, що обумовлює актуальність подальших наукових досліджень.

**Метою статті** є комплексний аналіз міжнародно-правових стандартів публічно-приватного партнерства у сфері зміни клімату, визначення їх змісту та особливостей правового регулювання, дослідження ролі міжнародних договорів і міжнародних організацій у формуванні сучасної моделі кліматично орієнтованого публічно-приватного партнерства, а також обґрунтування напрямів імплементації міжнародних стандартів у законодавство України.

**Виклад основного матеріалу.** На сучасному етапі розвитку міжнародного екологічного права провідне значення у механізмі забезпечення екологічних прав у сфері захисту від зміни клімату належить міжнародно-договірній формі їх охорони. Такий підхід обумовлений глобальним характером кліматичних змін, первинним формуванням науково-теоретичних уявлень про вплив кліматичної кризи на права людини саме в межах міжнародного правового простору, а також об'єктивною неможливістю окремої держави самостійно подолати виклики планетарного масштабу. У зв'язку з цим справедливо зазначається, що жодна держава не спроможна одноосібно вирішити проблему глобального характеру, хоча будь-які заходи, спрямовані на її подолання, заслуговують на позитивну оцінку [2; 3].

За таких умов особливого значення набуває міжнародно-правове закріплення екологічних прав у сфері захисту від зміни клімату, що створює нормативне підґрунтя для формування світоглядних, політико-правових і наукових концепцій охорони клімату. Зазначені концепції ґрунтуються на розумінні необхідності вирішення кліматичних викликів в інтересах людини та людства загалом, спираючись на ідеї антропоцентризму як фундаментальної категорії міжнародного права [4; 5]. Водночас таке нормативне закріплення сприяє розвитку міжнародного екологічного права як самостійної системи правових норм, орієнтованої на застосування правових механізмів протидії негативним наслідкам зміни клімату у глобальному вимірі [6; 7].

На користь зазначеної позиції свідчить і той факт, що осмислення кліматичних проблем кризь призму прав людини, тобто в межах праволюдного підходу, набуло активного розвитку саме наприкінці ХХ століття. Саме міжнародна спільнота стала основним суб'єктом формування відповідного наукового та правового дискурсу, що згодом істотно вплинуло на модернізацію конституційних положень і національного законодавства багатьох держав. Вплив цих процесів простежується й в Україні, де відповідні міжнародні стандарти дедалі активніше враховуються під час здійснення правотворчої та правозастосовної діяльності [8].

У межах міжнародного співробітництва були сформовані й перші юридично обов'язкові вимоги до держав щодо розроблення та реалізації кліматичної політики, а також щодо розвитку міждержавної взаємодії у сфері протидії змінам клімату. Водночас такі вимоги формувалися із безумовним визнанням державного суверенітету та його непорушності як базової правової цінності. Накопичений міжнародною спільнотою досвід правового регулювання у цій сфері згодом став важливим орієнтиром для вдосконалення національних правових систем та запозичення ефективних регуляторних механізмів [8].

Відповідно до частини першої статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, обов'язковість яких схвалена Верховною Радою України, є складовою частиною національного законодавства України [9]. Саме міжнародно-правові акти можуть встановлювати нові права та гарантії для людини, зокрема у сфері кліматичного розвитку, які після їх імплементації інтегруються до національної системи прав людини.

Визнання та забезпечення екологічних прав у сфері захисту від зміни клімату на міжнародному рівні покладає на держави комплекс взаємопов'язаних зобов'язань, що традиційно поділяються на обов'язки поважати, захищати та забезпечувати реалізацію відповідних прав. Обов'язок поважати передбачає утримання держави від дій, які можуть обмежувати або ускладнювати

здійснення прав людини. Обов'язок захищати полягає у створенні ефективних механізмів запобігання порушенням прав людини з боку третіх осіб, насамперед недержавних суб'єктів. Натомість обов'язок забезпечувати реалізацію прав вимагає від держави вживання активних заходів правового, організаційного та інституційного характеру, спрямованих на належне здійснення та гарантування основоположних прав людини [10].

На думку Спеціального доповідача Організації Об'єднаних Націй з питань прав людини та навколишнього середовища, комплекс зобов'язань держав у сфері забезпечення прав людини в умовах зміни клімату доцільно класифікувати за трьома основними напрямками. Насамперед на держави покладаються позитивні обов'язки щодо здійснення належних заходів адаптації до зміни клімату та пом'якшення її наслідків, зокрема шляхом ухвалення й реалізації відповідного законодавства. Другу групу становлять позитивні зобов'язання, пов'язані із забезпеченням належного виконання правових приписів та відшкодуванням шкоди особам, які зазнали негативного впливу кліматичних змін. Третя група охоплює негативні обов'язки держав, що полягають в утриманні від схвалення або підтримки діяльності, здатної спричинити порушення прав людини, зокрема надання нафтових концесій, а також від вчинення власних дій, які можуть сприяти таким порушенням [11; 12].

Водночас процесуальний аспект зобов'язань держав передбачає необхідність: по-перше, здійснювати оцінювання впливу як самих кліматичних змін, так і заходів, спрямованих на протидію їм, а також забезпечувати відкритість і доступність відповідної інформації; по-друге, гарантувати ефективний доступ до засобів правового захисту у випадках порушення прав людини, пов'язаних зі зміною клімату; по-третє, створювати умови для повноцінної участі громадськості у процесах ухвалення рішень у сфері кліматичної політики; по-четверте, забезпечувати захист фізичних осіб та соціальних груп від протиправних дій третіх осіб шляхом формування дієвої екологічної та кліматичної політики, належного нормативно-правового регулювання та ефективного судового контролю [13, с. 21–22].

Як уже зазначалося, положення Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, а також факультативних протоколів до них не містять безпосереднього нормативного закріплення екологічних прав у сфері захисту від зміни клімату та навіть не передбачають окремого правого регулювання відповідної проблематики. Водночас певні передумови для формування такого правового регулювання простежуються у статті 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, відповідно до якої держави-учасниці визнають право кожної особи на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я. Серед заходів, необхідних для реалізації цього права, названо, зокрема, покращення всіх аспектів санітарного стану навколишнього природного середовища та умов праці [14; 15; 16].

У сучасних умовах основою формування системи екологічних прав у сфері захисту від зміни клімату виступає міжнародно-правова договірна база нового покоління, яка сформувалася переважно протягом останніх трьох десятиліть і продовжує активно розвиватися. Центральне місце в її структурі займають Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату [17], Кіотський протокол [18] та Паризька угода [19].

**Висновки.** Таким чином, саме на міжнародному рівні вперше було сформовано концепцію безпечного клімату як самостійного суспільного блага, що має значення як для сучасного, так і для майбутніх поколінь людства, а відтак визнається окремим об'єктом еколого-правової охорони [20; 21; 22; 23]. Приєднуючись до відповідних міжнародних договорів, держави приймають на себе юридичні зобов'язання щодо імплементації їх положень у національне законодавство з метою належного забезпечення екологічних прав у сфері захисту від зміни клімату.

#### Список використаних джерел:

1. Borysenko, A., Volko, Y., Pushkina, O., Potip, M., & Leheza, Yu.. Regulatory principles of public administration in the field of state and regional environmental policy as part of the strategy for sustainable development of Ukraine. *Revista de la Universidad del Zulia*. 2022. Vol. 38, p. 180–188
2. Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами : Закон України від 12 грудня 2019 року № 376-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2020, № 21, ст. 145.
3. Judgment in the Case of “Kyrtatos v. Greece” (Application № 41666/98). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61099>

4. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60 річчя проф. М.В. Буроменського : монографія / авт. кол.; за ред. В.М. Репецького та В.В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. 564 с.
5. Дохійська поправка до Кіотського кліматичного протоколу від 08.12.2012 року. (FCCC/KP/CMP/2012/13/Add.1). URL: <https://unfccc.int/resource/docs/2012/cmp8/eng/13a01.pdf>.
6. Поліщук І. В. Міжнародно-правові аспекти судового захисту екологічних прав громадян. Юридичний вісник. 2019. № 4 (53). С. 15–20.
7. Берченко Г. В. Преамбула конституції : юридична природа та практика внесення змін. Прикарпатський юридичний вісник. 2020. Вип. 5 (34). С. 44–48.
8. Балюк Г. І., Ковальчук Т. Г. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в Україні. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/35/543/11511?inline=1>
9. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
10. De Schutter O. Economic, Social and Cultural Rights as Human Rights : An introduction, (2013) cridho Working Paper 2, 6. URL: <http://cridho.uclouvain.be/documents/Working.Papers/CRIDHO-WP2013-2 ODeSchutterESCRights.pdf>
11. Report of the Special Rapporteur on the Issue of Human Rights Obligations Relating to the Enjoyment of a Safe, Clean, Healthy and Sustainable Environment. (2016). A/HRC/31/52. P. 16–18.
12. Report of the Special Rapporteur on the Issue of Human Rights Obligations Relating to the Enjoyment of a Safe, Clean, Healthy and Sustainable Environment. (2019). A/74/161. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N19/216/42/PDF/N1921642.pdf?OpenElement>.
13. Savaresi A. and Setzer J. Rights-Based Litigation in the Climate Emergency : Mapping the Landscape and New Knowledge Frontiers. Journal of Human Rights and the Environment. 2022. Vol. 13. № 1. P. 7–34.
14. Воєводін І. С. Закріплення екологічних прав людини в міжнародних універсальних актах у галузі захисту навколишнього середовища. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 356–359.
15. Gewirth A. The Community of Rights. Chicago : University of Chicago Press, 1996. 380 p.
16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_042#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text).
17. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату : ратифіковано Законом України № 435/96-ВР від 29.10.1996 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_044#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text)
18. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_801#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text).
19. Паризька угода 2015 року : Угоду ратифіковано Законом № 1469- VIII від 14.07.2016 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_161#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text)
20. Прохоренко К. Аксіологічні питання об'єктивації клімату в екологічному праві України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2011. Вип. 87. С. 71–73.
21. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 191 с.
22. Шомпол О.А. Міжнародно-правові засади забезпечення екологічних прав людини. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2009. Вип. 83 (Частина II). С. 183–187.
23. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки : Указ Президента України від 7 вересня 2021 року № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text>